

առաջ կը բերէ, որոնց մէջ կը յիշատակենք.

ա. Մեծ հետաքրքրութիւն մը գիտութեան.

բ. Մանկութիւն մը՝ թէ աշխարհիս մէջ կան ուսման և աշխատութեան բազմազգի նիւթեր, որոնց մէջ կարելի է ընտրութիւն ընել.

գ. Զարգացումն իր անձին՝ գրեթէ յանգէտ.

դ. Բարեկամութիւն աշակերտաց մէջ՝ որոնց ճաշակը նոյնն է.

ե. Յանձնառութիւն պատասխանատուութեան և միանգամայն հիացումն և յարգանք արդարութեան՝ իր անձին և ուրիշներուն հանդէպ:

Ամերիկեան վարժարաններէ ոմանց մէջ աշակերտները ոչ միայն իշխանութիւն ունին ընտրելու բերնուց սորվելու կտորները, գծագրելու օրինակները, ընթերցման նիւթերը, այլ մինչև իսկ այն նիւթերը՝ զորս յօժար են շարունակել ուսանիլ և կամ կ'ուզեն թողուլ: Ասիկայ կ'անհնչէ պատասխանատուութիւնը. ընտրութեան հաճոյքին միացած է նաև ազատ կամքով, նախագծած նպատակին հասնելու պարտքը: Ազատութիւն ընտրութեան, Օրէնք յարատուութեան:

Անօգուտ է յուսալ առաջ տանիլ ժողովուրդի մը դաստիարակութիւնը՝ սոսկ կանոններով և յայտագիրներով. նկարագրելը՝ կրթութեան հիմնական տարրն է. առ այն պէտք է ամենէն առաջ ձևով. բայց հարկ է որ ուսուցիչները կաշկանդուած չըլլան, որպէս զի լաւագոյն դաստիարակութիւն մը կարելի ըլլայ:

Բ. — Գործակցութիւն յոյ մէջ դաստիարակներու և ծնողաց. — Մեծ պատուար մըն ալ կը բաժնէ ուսուցիչները ծնողներէն, և հասարակաց կարծիքը կը ծածաղի այն ժողովներուն վրայ՝ որ կը ջանան զանոնք մօտեցնել և շատ անգամ մէկու մը տե-

սութիւնը կը ճշդուէր որ կ'ըսէր. «Մարդիկ և կանայք տարբեր խելք ունին, բայց ծնողները բոլորն ալ խենթ են»: Ամենէն դիւրին և տարածուած հաղորդակցութեան միջոցն ընդ մէջ դպրոցին և ընտանեաց, հաշուետուութիւնն է ինքնին աշակերտէն գրուած՝ թէ ինչպէս անցուցեր է դպրոցին մէջ:

Անկեղծութիւնը՝ որ ընդհանրապէս տղոց մէջ տարածուած է՝ արժէք և յարգ կու տայ այս հաշուետուութեան՝ ծնողները և դաստիարակները հաղորդակցութեան մէջ դնելն զատ, որոնք կրնան հզօր կերպով գործակցիլ նկարագրին կազմութեան: Կարևոր են դարձեալ շատ անգամ իրարու այցելութիւններ, ճառախօսութիւններ դաստիարակներէն առ ծնողս տրուած, մանաւանդ ծնողներէն առ ուսուցիչս:

Մասնաւորապէս ծնողը կրնան լուսաւորել ուսուցիչները՝ քանի որ եղած ժողովուրդները առլցուն են բեղուն գաղափարներով ամենայլազան ինդուոյն նկատմամբ ալ վիճաբանելու, ինչպէս տղոց արձակուրդներուն, պատիժներուն, վարձատրութեանց, պարտքերուն, սեռական դաստիարակութեան, կարգապահութեան վրայ, և այլն:

Օգտակար են նաև դպրոցական ցուցադրութիւնները՝ զանազան դպրոցներէն քաղած արդեանց բաղդատութեանց:

Բայց ծնողներուն ժողովոց մէջ՝ ընդհանրապէս ամենէն պատուաւորներէն մէկ երկուքը միայն կը խօսին, և միւսները երկչոտութեամբ մոտիկ կ'ընեն: Եւ սակայն հարկ էր գաղափարներու ազատ փոխանակութիւն մը իւրաքանչիւր ծնողաց անհատական փորձառութենէն ծագած:

Գ. — Գործակցութիւն յոյ մէջ ծնողաց և որդւոց. — Այս տեսակ գործակցութիւնը մանկավարժներէն բոլորովին անտեսուած է մինչև ցայժմ: Միացեալ Նահանգաց մէջ տղայոց տրուած իրաւունքը՝ ընտրելու այն ուսմունքը՝ որուն կ'ուզեն հետեւիլ՝ յաճախ ծնողաց շահագրգռութիւնը կ'արթնցնէ, որոնք իրենց որդւոց հետ այս ընտրութեանը

վրայ կը խօսին և կը հարցնեն անոնց յառաջադիմութեանը վրայ:

Այս դրութեան տարածման սպասումին մէջ կարևոր պիտի ըլլայ հրաւիրել ծնողները և որդիները ճառախօսութեանց, որոնք յետոյ զիրենց կը պարտաւորեն՝ իրարու հետ խօսելու բնական երևոյթներու խնդրոց և ուրիշ զանազան նիւթերու վրայ, զոր օրինակ՝ ամպերուն, ծառերուն, աստղերուն, ճանապարհորդութեանց, հանրային շէնքերուն վրայ, պատմական եղելութեանց վրայ, և այլն:

Տանը մէջ կատարելիք աշխատութեանց յանձնարարութեան ատեն կարելի է և ուշ դնել ծնողաց գործակցութեան, իրենց շահագրգռութիւնը արթուն բռնելու համար որդւոց ուսման մասին, և ասով երկուքնուն մտքերն ալ դարձնել հմայիչ և դաստիարակող՝ խնդիրներու վրայ:

Գ. — Գործակցութիւն ընդ մէջ տղայոց: — Արդէն այս մասը շատ մշակուած է. փոքրիկ զաւեշտներ, նուագահանողներ և վանազան դպրոցական հանդէսներ արդէն ամէն տեղ կը գործադրուին. բայց կարելի է դեռ ուրիշ բան մ'ալ ընել, քաջալերել պատանիները՝ որ իրենք անձամբ զրին թատրոններուն կամ գործադրութիւնը զաւեշտներ, յարմարցնելով անձինքը իրենց դպրոցական ընկերաց վրայ, և ըստ կարելոյն մտցնելով քաղմարթիւ անձեր:

Կարելի է նաև օգտակար կերպով կանչել պատանիները՝ որ դասաստան ընեն իրենց ընկերներուն շարադրութեանց, զրծագրութեան հրահանգներուն վրայ, վարժեցնելու համար զիրենց ալ՝ ըննադատելու կամ գնահատելու բանի մը ճշմարիտ արժէքը:

Պատանիներուն մէջ եղած գործակցութիւնը կրնայ նաև զիրենց վարժեցնել որ չգեղծանին ո՛չ ծիծաղով և ոչ ալ արցունքով, այլ զիտնան զանազանի թէ երբ պատշաճ է և կամ երբ անտեղի է:

Ե. — Գործակցութիւն ընդ մէջ դաստիարակներու և աշխատութիւն յանձնողներուն:

— Քիչերը՝ բարեկեցիկ դասակարգէն՝ հանքերուն գործարաններուն, դաշտերուն, ճանապարհներուն մէջ կարևոր կը դառնան պատանիներուն կարևորութիւնը: Հազիւ երբեք հաշուի կ'առնուի տնտեսական կրթութեան կարևորութիւնը. ըստ բաւականին ուշադիր չեն ըլլար որ ազգերը ճարտարարուեստի և հարստութեան կը հասնին՝ գիտութեան և գաղափարի ձեռքով:

Երբ հասարակութիւնը և աշխատութիւն յանձնողները հաշուի առնեն այս իրականութիւնը՝ դպրոցական վարչութեանց հետ պիտի ջանան գործակցել լուծելու համար անհրաժեշտ խնդիրները, ինչպիսի են չափազանցութիւն աշխատութեանց, դպրոցներու և գործարաններու արձակուրդները և հրահանգ զանազան տրուեստներու:

Աշխատութիւն յանձնողները՝ երբ հետզհետէ տեսնեն այն օգուտները՝ որ առաջ կու գան կրթեալ ձեռքերու ծառայութեանէն՝ պիտի փափաքին դաստիարակութեան մեծագոյն ծաւալումը, և դաստիարակներն ալ ջանալով հանդերձ գոհացնել այս փափաքը՝ բնաւ պիտի չթերանան ուշ դնել և յիշեցնել ընդհանուր հասարակութեան՝ և գործադիրներուն մասնատրուպէս՝ թէ մարդկութիւնը ո՛չ մի միայն աշխատանքի և համեստ վայելքի պէտք է վարժի, այլ թէ դաստիարակութեան մէկ արժանիքն ալ է սորվեցնել մարդկային ընտանեաց թէ՛ զօսնուլ և թէ՛ աշխատիլ:

Զ. — Գործակցութիւն ընդ մէջ դաստիարակներու: Միմոյի: — Դաստիարակներն ինչ դասու ալ պատկանին՝ հանքերութեան այնպիսի ծառայութիւններ կը մատուցանեն՝ որ որչափ ալ երախտագիտութիւն ընդունին՝ բնաւ պիտի չհամար պատասխանէ իրենց արդեանց: Իրենց փոխանակ այսքան քաշուած և համեստ ըլլալու՝ պէտք են լիովին ճանաչնել իրենց գործը և հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւել:

Շատ անգամ դաստիարակներուն գաղափարականները՝ փոխանակ յայտնապէս

հաստատելու՝ լուծվեան կը մատենեն, և կամ լուեկեայն հասկցուած կը համարուին և երկրորդ անգամ նոյնը կրկնեն աւելորդ, կը պատմուի պաշտպան փաստաբանի մը մասին, որ մի և նոյն ապացոյցները կրկնելուն համար դատաւորէն ազդարարուեցաւ և դիտողութիւն եղաւ, թէ «նոյն բանը աղբիւն երկր անգամ իսկի»։ «Ճշմարիտ է, կը պատասխանէ փաստաբանը, բայց հոս տասուերկու երդուեալ դատաւորներ կան»։ Փաստաբանին այս օրինակը նմանութեան արժանի է, և պէտք չէ յոգնել հանրութեան յեղեղելէն և յիշեցնելէն, թէ որչափ մեծ ազդեցութիւն կ'ընեն դատախարակները՝ իրենց յանձնուած սերունդներուն վրայ։

Պէտք է օգնել հանրութեան երեակայուլութեան հետեւելու համար տղայոց իրենց տուներուն մէջ, որոնցմէ ոմանք բարոյական են, ուրիշներն անբարոյական, ոմանք մըսխող, ուրիշներն ալ սակաւապէտ, ընկերել տղայոց զանազան դպրոցներու մէջ, որուն (դպրոցին) նկարագրին վրայ այնքան խոր կ'ազդէ ուսուցիչներուն անձը և զընթիւնը, այնպէս որ (դպրոցներէն) ոմանք շնորհալի և ծիծաղկոտ են, այլք տխրադէմ. ոմանք կը յայտարարեն ծանր լուրջութիւն մը և անծպիտ դէմք մը. իսկ ոմանք ալ այնքան մարդամտի և մտերմութիւն ներշնչող. ամէնքն ալ մեծապէս ազդող անթիւ նկարագիրներու կազմութեան։

Այսօր հանրութիւնը պէտք է գիտնայ թէ ինչպիսի՞ կեանք մը կայ մանկանց առջև, որոնք կ'անին այս նոր պարագաներու մէջ, յորում կը գտնուի աշխարհս արեւնահեղ պատերազմէն ետքը՝ որ զինքը միջակոտոր ըրեր է. որոշ գիտակցութիւն մը գիտական մեծամեծ փորձերու. գիտակցութիւն մը՝ ամէն մարդու իրականացատմամբ։

Տպագրութեան միջոցով կոչ ընելով հասարակաց շահագրգռման՝ դատախարակները պիտի կարենան կուրիլ հինցած նախապաշարմանց դէմ, որոնք ժամանակին չեն համապատասխաներ. ջնջել փճախօսութիւնները, և ճարտարութեամբ զրոշմել գործակցական դատախարակութեան միջոցով սի-

րոյ, ազատութեան, ձմարտութեան և կրօնքի յաւիտենական պատուիրանները։

Թարգմ. Հ. Ե. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

Նարնջենի մը ամբողջ իր գոյութեան ժամանակ առաջ կը բերէ 70 հազար նարնջ. իսկ լիմոնէնին՝ 8 հազար պտուղ։

✱

Էթթանսնամեայ անձ մը սպառած է միջին հաշուով 12775 քիլոկրամ հաց, 12775 լիտր գինի, 10220 քիլոկր. կանաչեղէն, 6387 քիլոկր. միս, 5110 լիտր կաթ, 2050 քիլոկր. պտուղ և 490 քիլոկրամ. աղ։

✱

Վլարինէդի գիւտը 1690ին եղած է։

✱

Նբանթ է կազմարի հոտը՝ երբ կ'եկուր. առջեւն առնելու համար պէտք է սանին մէջ հացի կտոր մը ձգել։

✱

Քարիւղը մարելու միջոցն է՝ կաթ թափել բոցին վրայ։

✱

Ուիլիսէ 1836ին գտաւ Հողմացոյցը. Թորրէչէլի իտալացին 1643ին՝ Ծանրաչափը. Ուաթ սկոտլանդացին 1772ին՝ Շոգենաւը. Տըվինել 1571ին՝ Պիլիարտոն. Թրաւ 1811ին՝ Ալքօհոլաչափը։

